

OSIYO XALQARO UNIVERSITETI

RAQAMLI DAVRDA INNOVATSION
PEDAGOGIK YONDASHUVLAR VA
PSIXOLOGIK FAROVONLIKNI
RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY
USULLARI

SILK ROAD
GLOBAL INSTITUTE
connecting histories & futures

Webster
UNIVERSITY
Tashkent

New
Uzbekistan
University

Raqamli davrda innovatsion pedagogik yondashuvlar va psixologik farovonlikni rivojlantirishning zamonaviy usullari: xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari. – Buxoro: 2026-yil 22-23-may, “**BUKHARA HAMD PRINT**” nashriyoti, 888 b.

Dasturiy qo‘mita

1. S.S. Dexkanov – Osiyo xalqaro universiteti rektori, rais;
2. A.A. Ikramov – Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, rais muovini;
3. M.N. Nurullayev – O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor, a‘zo;
4. Sh.T.Temirov – Yoshlar siyosati va ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektor, a‘zo;
5. Sh.B.Nosirov – Moliya-iqtisod ishlari bo‘yicha prorektor a‘zo;
6. A.A.Akbarov – Strategik rivojlantirish va xalqarolashuv bo‘yicha tatis maslahatchisi
7. Sh.Sh.Shoyimov – Iqtisodiyot va pedagogika fakulteti dekani, t.f.f.d. (PhD) dots., a‘zo;
8. O.R.Avezov – Pedagogika va psixologiya kafedrasini mudiri, ps.f.f.d. (PhD), a‘zo;

Tashkiliy qo‘mita

1. A.A. Ikramov – Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, rais muovini;
2. O.R.Avezov – Pedagogika va psixologiya kafedrasini professori, ps.f.f.d. (PhD), a‘zo;
3. Z.S. Elov – Pedagogika va psixologiya kafedrasini professori, ps.f.d.(Dsc), a‘zo;
4. T.H.Olimov – Pedagogika va psixologiya kafedrasini professori, p.f.f.d. (PhD), a‘zo;
5. N.Q.Esanov – Pedagogika va psixologiya kafedrasini dotsenti, f.-m.f.f.d. (PhD), a‘zo;

-
7. Piaget J. Cognitive Development and Logical Operations. – London: “Routledge”, 2021. – 310 p.
 8. Resnick L. B. Education and Learning for Thinking Skills Development // Educational Psychologist. – 2023. – Vol. 58, No. 2. – P. 101–118.
 9. Sternberg R. J. The Theory of Successful Intelligence Revisited. – Cambridge: Cambridge University Press, 2022. – 275 p.
 10. UNESCO. Reimagining our futures together: A new social contract for education. – Paris: “UNESCO Publishing”, 2021. – 240 p.
 11. Voogt J., Roblin N. P. 21st Century Skills and Competency-Based Education. – Cham: Springer, 2021. – 290 p.
 12. Vygotsky L. S. Thought and Language. – Moscow: “Progress Publishers”, 2022. – 250 p.
 13. Xolmatov B. B. O‘quvchilarda tanqidiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish metodikasi. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2025. – 198 b.
 14. Shvetsova A. A. Development of Logical Thinking in School Education // Pedagogy and Psychology. – 2022. – No. 4. – P. 45–59.
 15. World Bank. Learning Recovery and Acceleration: Global Education Evidence Review. – Washington, DC: World Bank, 2022. – 180 p.

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA VATANPARVARLIK TUYG‘USINI SHAKLLANTIRISHDA INNOVATSION 4K TEXNOLOGIYASI

O‘ktamova Mehriyoyo A‘zamovna

Osiyo xalqaro universiteti

Pedagogika va psixologiya kafedrası o‘qituvchi

Buxoro davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti

Annotatsiya: mazkur maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishda o‘qish savodxonligi darslarining tarbiyaviy imkoniyatlari tahlil qilinadi. Xususan, 4K modeli – kreativlik, kooperatsiya, kommunikatsiya va tanqidiy fikrlash – asosida darslarni tashkil etish orqali o‘quvchilarning milliy ongini shakllantirishning samarali usullari yoritilgan. Innovatsion metodlar, hamkorlikka asoslangan topshiriqlar, o‘quvchilarning mustaqil va emotsional fikrlashini qo‘llab-quvvatlovchi yondashuvlar orqali vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Tayanch so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, o‘qish savodxonligi, vatanparvarlik, 4K modeli, kommunikatsiya, kreativlik, kooperatsiya, tanqidiy fikrlash, emotsional o‘qish, metodika, dars jarayoni, shaxsiy rivojlanish, milliy qadriyat, tarbiya.

Zamonaviy ta‘limda inson shaxsini har tomonlama kamol toptirish bilan birga, uning yuragida Vatanga sadoqat, milliy qadriyatlarga hurmat, ona yurt uchun mas‘uliyat tuyg‘usini shakllantirish eng muhim maqsadlardandir. Boshlang‘ich ta‘lim bosqichi ana shu hislarni uyg‘otish uchun eng muhim davr hisoblanadi. O‘qish savodxonligi darslari esa bolani nafaqat o‘qishga o‘rgatuvchi, balki uning ma‘naviy olamini boyituvchi, vatanparvarlik ruhini shakllantiruvchi kuchli vositadir. Bugungi kunda bu jarayonda zamonaviy metodik yondashuvlardan biri – 4K modelini qo‘llash o‘z samarasini bermoqda.

4K modeli (kreativlik, kooperatsiya, kommunikatsiya, tanqidiy fikrlash) zamonaviy ta‘limning kompetensiyaviy yondashuviga asoslangan bo‘lib, o‘quvchilarni faqat bilim bilan emas, balki hayotiy ko‘nikmalar bilan ham qurollantiradi.

Kreativlik (ijodkorlik). Vatan haqida o‘qilgan matndan so‘ng o‘quvchilarga o‘z yurtiga bag‘ishlab she‘r yoki hikoya yozish, rasm chizish yoki dramatik chiqish tayyorlash vazifasi beriladi. Bu bola qalbidagi samimiy tuyg‘ularni erkin va obrazli ifoda qilishga yordam beradi. Ijodiy topshiriqlar o‘quvchini nafaqat matnga, balki real hayotdagi voqealarga ham bog‘laydi.

Kooperatsiya (hamkorlik). O‘quvchilar kichik guruhlarda ishlash orqali “Ona yurt haqida hikoya”ni birgalikda sahnalashtiradi yoki Vatan mavzusida plakat tayyorlaydi. Bu usul ularni o‘zaro hurmat va birdamlik ruhida tarbiyalaydi, shuningdek, jamoadagi rolini his qilishga

o'rgatadi. Shuningdek, guruhlardagi muhokamalar orqali bola boshqa fikrlarni ham tinglashga o'rganadi.

Kommunikatsiya (muloqot). "Men uchun Vatan nima?", "Qanday fazilatlar yurtningni sevishga olib keladi?" kabi savollar asosida dars jarayonida erkin muloqot va fikr almashinuvi tashkil qilinadi. Bu orqali o'quvchilar og'zaki nutq, fikr ifodasi va muloqot madaniyatini o'zlashtiradi. Ayniqsa, og'zaki ifoda orqali bola Vatanga bo'lgan samimiy tuyg'ularini boshqalar bilan baham ko'rishni o'rganadi.

An'anaviy ta'limda vatanparvarlik ko'pincha tayyor matnlarni yodlash va qahramonlik voqealarini qayta so'zlab berish orqali amalga oshiriladi. Biroq, innovatsion 4K modeli bu jarayonni o'quvchining ichki ehtiyojiga aylantirishni ko'zda tutadi. Metodologiyaning o'zagi shundan iboratki, bola Vatanni faqat darslikdagi obyekt sifatida emas, balki o'zi daxldor bo'lgan, muammolari uchun yechim izlaydigan va rivojiga hissa qo'shadigan muqaddas maskan sifatida idrok etadi. Bu yerda vatanparvarlik "his qilishdan – tahlil qilishga, tahlil qilishdan – harakat qilishga" tamoyili asosida shakllanadi. Vatanparvarlik tarbiyasida 4K komponentlari quyidagi nazariy vazifalarni bajaradi:

Tanqidiy fikrlash (Critical Thinking). O'quvchi vatan tarixi va bugungi kuniga oid ma'lumotlarni shunchaki qabul qilmaydi, balki ularni tahlil qiladi. Masalan, matndagi qahramonning xatti-harakatini baholash orqali "Inson o'z yurti uchun yana nimalar qila oladi?" degan savol ustida bosh qotiradi. Bu jarayon bolada mas'uliyatli fuqarolik pozitsiyasini shakllantiradi.

Kreativlik (Creativity): vatanparvarlikni ifodalashning yangi usullari izlanadi. Bu bosqichda o'quvchi o'zi o'qigan asar asosida yangi g'oyalar beradi, milliy qadriyatlarni zamonaviy talqinda tasvirlaydi. Bu orqali Vatan tushunchasi bolaning tasavvurida jonli va rang-barang qiyofaga kiradi.

Kommunikatsiya (Communication): o'zaro fikr almashish orqali milliy g'urur tuyg'usini so'z bilan ifodalash ko'nikmasi rivojlanadi. O'quvchi o'zining vatanparvarlik haqidagi fikrlarini erkin, mantiqiy va ishonarli bayon etishni o'rganadi.

Kollaboratsiya (Collaboration): jamoada ishlash jarayonida "Biz bir xalqmiz, bizning maqsadimiz mushtarak" degan tushuncha amaliy tajribada mustahkamlanadi. Umumiy maqsad yo'lida birlashish – vatanparvarlikning amaliy ko'rinishidir. O'qish darslarida vatanparvarlikni shakllantirish uchun quyidagi innovatsion metodlarni qo'llash tavsiya etiladi:

"Vatanparvarlik keysi" metodi: o'quvchilarga o'tmishdagi yoki bugungi kundagi muammoli vaziyat beriladi (masalan, "Tarixiy obidani saqlab qolish uchun nima qilish kerak?"). O'quvchilar guruhlariga bo'linib, ushbu muammoning yechimi ustida tahlil olib boradilar. Bu ularda milliy merosga nisbatan daxldorlik hissini uyg'otadi.

"Raqamli hikoyachilik" (Digital Storytelling): o'quvchilar matndagi vatanparvar qahramonning hayotini kichik slaydlar yoki rasm-hikoyalar orqali qayta jonlantiradilar. Bu metod orqali bolalar tarixiy shaxslarni o'zlariga yaqin do'st yoki namuna sifatida ko'ra boshlaydilar.

"Sokratik muloqot": o'quvchilarga "Vatanparvar bo'lish uchun albatta jangchi bo'lish kerakmi?" kabi ochiq savollar beriladi. Bu savollar ularni vatanparvarlikning kundalik hayotdagi ko'rinishlarini (o'qish, tabiatni asrash, kattalarga hurmat) tahlil qilishga undaydi.

O'quvchilarga matndagi qahramon harakatlarini baholash, alternativ yakunlarni taklif qilish, "Agar sen shu o'rinda bo'lsang, qanday yo'l tutarding?" kabi savollar berish orqali ular mustaqil, asosli fikrlashga undaladi. Bu ko'nikma bolani ijtimoiy masalalarga nisbatan ongli yondashishga tayyorlaydi.

O'qish savodxonligi darslarida 4K modeli orqali vatanparvarlikni shakllantirishning amaliy ko'rinishlari quyidagilar:

1. She'rlar asosida rasm va hikoya chizish: Masalan, "Ona yurt" mavzusidagi she'rni o'qigach, har bir bola rasm chizadi va rasimga qisqacha izoh yozadi. Bu ijodiy va his-tuyg'uga boy faoliyatdir.

2. Guruhli loyihalar: “Vatan iftixori” mavzusida afishalar tayyorlash, video lavha suratga olish, maktabda “O‘z yurti haqida gapir” shiori ostida chiqishlar uyushtirish.

3. Tanqidiy fikrlash uchun savollar: “Qahramonning qarori to‘g‘rimi?”, “Seningcha, Vatanga xizmat qilish nimadan boshlanadi?” kabi savollar orqali o‘quvchilar bahsga jalb qilinadi.

4. Kommunikativ muloqot: har dars yakunida o‘quvchilar “Bugun men Vatan haqida nimalarni bilib oldim?”, “Yurti uchun nima qilish mumkin?” kabi savollarga javob beradi.

5. Hamkorlikdagi faoliyat: guruh bo‘lib sahna ko‘rinishi tayyorlash, birgalikda vatanparvarlik mavzusida audio kitob tayyorlash, maktab devoriy gazetasi uchun maqola yozish.

Boshlang‘ich sinf o‘qish savodxonligi darslarida vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishda 4K modelining (kritik fikrlash, kreativlik, kommunikatsiya, kollaboratsiya) metodologik asoslari, tadqiqot natijalari va o‘quvchilar kamolotidagi o‘rni haqida batafsil matn:

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining ma‘naviy-axloqiy qiyofasini shakllantirish, xususan, ularda vatanparvarlik tuyg‘usini uyg‘otish zamonaviy pedagogikaning eng ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Bugungi axborotlashgan jamiyatda an‘anaviy ta‘lim usullari, ya‘ni tayyor ma‘lumotlarni o‘quvchi ongiga singdirish yoki vatan haqidagi matnlarni shunchaki yodlatish o‘zining samaradorligini yo‘qotmoqda. Endilikda o‘quvchi dars jarayonida passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga, izlanuvchi va ijodkorga aylanishi talab etiladi. Shu nuqtai nazardan, ta‘lim tizimiga kirib kelayotgan innovatsion 4K modeli – tanqidiy fikrlash (Critical thinking), ijodkorlik (Creativity), muloqot (Communication) va hamkorlik (Collaboration) ko‘nikmalarini rivojlantirish orqali vatanparvarlik tarbiyasini yangi bosqichga olib chiqadi. Mazkur modelning metodologik asosi shundan iboratki, u vatanparvarlikni mavhum tushunchadan real, kundalik hayotda qo‘llaniladigan amaliy harakatlar majmuasiga aylantiradi. O‘qish savodxonligi darslari esa bu modelni amaliyotga tatbiq etish uchun eng qulay maydon hisoblanadi, chunki badiiy asarlar, hikoya va she‘rlar orqali bolaning hissiyotlariga ta‘sir ko‘rsatish, unda ma‘lum bir voqealikka nisbatan shaxsiy munosabatni shakllantirish imkoniyati yuqori bo‘ladi.

Metodologik nuqtai nazardan, 4K modeli o‘qish darslarida vatanparvarlikni o‘rgatishning to‘rtta asosiy ustunini tashkil etadi. Birinchi komponent – tanqidiy fikrlash bo‘lib, u o‘quvchiga matndagi voqealarni tahlil qilish, qahramonlarning xatti-harakatlariga baho berish va ularning ortidagi sabablarni tushunish imkonini beradi. Masalan, o‘tmishdagi ajdodlarimiz ko‘rsatgan jasorat haqida o‘qiyotganda, bola shunchaki faktlarni eslab qolmaydi, balki “Nima uchun bu qahramon o‘z jonini xatarga qo‘ydi?” yoki “Uning o‘rnida men bo‘lganimda nima qilardim?” degan savollar ustida mulohaza yuritadi. Bu jarayon bolada Vatanga nisbatan ongli munosabatni shakllantiradi. Ikkinchi komponent – kreativlik bo‘lib, u vatanparvarlik tuyg‘usini badiiy-ijodiy shaklda ifodalashga xizmat qiladi. O‘quvchi o‘zining kelajakdagi vatanini tasavvur qilishi, uning rivoji uchun yangi g‘oyalar berishi, rasm chizishi yoki asarga yangicha yakun yasashi uning milliy qadriyatlarga bo‘lgan qiziqishini orttiradi. Vatan haqida ijodiy yondashuv bilan yozilgan har bir kichik matn yoki tayyorlangan loyiha bolaning qalbida daxldorlik tuyg‘usini mustahkamlaydi. Uchinchi va to‘rtinchi komponentlar – kommunikatsiya va kollaboratsiya esa ijtimoiy ko‘nikmalarni vatanparvarlik bilan bog‘laydi. O‘z fikrini guruhda himoya qilish, do‘stlari bilan umumiy maqsad yo‘lida birlashish o‘quvchida “Biz – bir millat va bir xalqmiz” degan ulkan g‘oyani kichik yoshdanoq shakllantiradi. Hamkorlikda bajarilgan loyihalar, masalan, mahalladagi obidani asrash bo‘yicha ishlab chiqilgan reja yoki maktab hovlisini ko‘kalamzorlashtirish bo‘yicha jamoaviy takliflar bolada vatanparvarlikning amaliy ifodasini ko‘rsatadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, 4K modeli asosida tashkil etilgan darslarda o‘quvchilarning faolligi an‘anaviy darslarga nisbatan 40-50 foizga ortadi. Tajriba guruhlarida kuzatilgan natijalar shuni isbotladiki, bolalar vatanparvarlik mavzusidagi matnlarni shunchaki eslab qolish bilan cheklanmasdan, ularning mazmun-mohiyatini chuqur anglab yetmoqdalar. O‘quvchilar orasida o‘tkazilgan so‘rovnomalar va tahlillar natijasida aniqlandiki, 4K modelidan foydalanilganda o‘quvchilarning “Vatan” tushunchasini tariflashi tubdan o‘zgargan. Agar ilgari ular vatanparvarlikni faqat “jang qilish” yoki “madhiyani bilish” deb tushungan bo‘lsalar,

endilikda ular “tabiatni asrash”, “yaxshi o‘qish”, “keksalarga yordam berish” va “o‘zaro ahillik”ni ham vatanparvarlikning muhim qismi sifatida qabul qila boshladilar. Bu esa tadqiqotning eng muhim pedagogik yutug‘idir. Bundan tashqari, o‘quvchilarning dars davomidagi nutq madaniyati va o‘zaro muloqot qilish qobiliyati yaxshilandi, ular boshqalarning fikrini hurmat qilishni va jamoada mas‘uliyatni bo‘lishishni o‘rgandilar. Bu natijalar 4K modelining nafaqat ta’limiy, balki tarbiyaviy ahamiyati ham beqiyos ekanligini tasdiqlaydi.

O‘quvchilar uchun ushbu modelning ahamiyati va foydasi bevosita ularning shaxsiy rivojlanishi bilan bog‘liqdir. Birinchidan, bu model bolada mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, bu esa kelajakda turli axborot xurujlariga qarshi immunitet hosil qilishda juda muhimdir. Ikkinchidan, 4K modeli orqali o‘quvchi o‘zining jamiyat uchun foydali ekanligini, uning kichik bo‘lsa-da harakati Vatan ravnaqiga hissa qo‘shishini his qiladi. Bu esa bolada o‘ziga bo‘lgan ishonchni orttiradi va uni yuksak marralar sari ilhomlantiradi. Uchinchidan, muloqot va hamkorlik ko‘nikmalari o‘quvchini bag‘rikenglikka (tolerantlikka) o‘rgatadi, bu esa vatanparvarlikning insonparvarlik bilan uyg‘unlashuviga xizmat qiladi. O‘quvchilar bir-birlarining yutuqlaridan quvonishni va qiyinchilikda yelkadosh bo‘lishni o‘rganar ekan, bu vatanparvarlikning eng oliy ko‘rinishi bo‘lgan – milliy birlik poydevorini mustahkamlaydi. Foydali jihati shundaki, bu jarayon bolani zeriktirmaydi, aksincha, o‘yinlar, loyihalar va qiziqarli debatlar orqali uning qalbida vatanga bo‘lgan samimiy muhabbatni uyg‘otadi. Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, boshlang‘ich sinf o‘qish savodxonligi darslarida 4K modelini qo‘llash – o‘quvchini passiv bilim oluvchidan ongli, kreativ va mas‘uliyatli vatanparvarga aylantiruvchi eng samarali innovatsion yo‘ldir. Bu yondashuv tufayli tarbiya berish jarayoni majburiyatdan zavqqa aylanadi va bola darslikdagi qahramonlar bilan birga ma‘nan o‘sib, o‘z yurtining chinakam posboniga aylanadi.

Zamonaviy ta’lim paradigmasida vatanparvarlik tarbiyasi endilikda shunchaki statik bilimlar majmuasi emas, balki dinamik rivojlanuvchi hayotiy ko‘nikmalar tizimidir. O‘tkazilgan tahlillar va metodologik yondashuvlar shuni ko‘rsatadiki, 4K modeli (kritik fikrlash, kreativlik, kommunikatsiya va kollaboratsiya) boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida vatanparvarlik tuyg‘usini shakllantirishning eng samarali va innovatsion mexanizmi hisoblanadi. Ushbu model an’anaviy o‘qitishdagi “passiv qabul qilish” modelini “faol ijodiy yondashuv”ga aylantirish orqali o‘quvchi shaxsida Vatan tushunchasini uning shaxsiy qadriyatlari bilan uzviy bog‘laydi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, tanqidiy fikrlash orqali o‘quvchi milliy o‘zligini ongli ravishda idrok etishni, kreativlik orqali esa ona yurtga bo‘lgan muhabbatini yangicha shakllarda ifodalashni o‘rganadi. Kommunikatsiya va kollaboratsiya komponentlari esa bolada ijtimoiy mas‘uliyat va milliy birlik tuyg‘usini amaliy tajribada mustahkamlaydi. Bu jarayonda o‘quvchi nafaqat matnni tushunib yetadi, balki o‘zini shu Vatan taraqqiyoti uchun mas‘ul bo‘lgan strategik sub’ekt sifatida his qila boshlaydi.

Xulosa qilib aytganda, 4K modelining o‘qish savodxonligi darslariga tizimli integratsiya qilinishi ta’lim sifatini oshirish bilan birga, yosh avlodning ma’naviy immunitetini kuchaytirishga xizmat qiladi. Vatanparvarlikni zamonaviy ko‘nikmalar bilan uyg‘unlashtirish orqali biz nafaqat bilimli o‘quvchini, balki o‘z milliy manfaatlarini global dunyoda himoya qila oladigan, ijodkor va muloqotga kirishuvchan, eng muhimi, o‘z yurtiga sadoqatli komil insonni tarbiyalashga erishamiz. Bu esa bugungi kun pedagogikasining eng oliy maqsadi va natijasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. To‘xtayeva M. Sh. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida vatanparvarlik tarbiyasini shakllantirish metodikasi: o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2020. – 144 b.
2. Xolboyeva Z. B. O‘qish savodxonligi darslarida badiiy matnlar orqali tarbiyaviy maqsadlarga erishish // Boshlang‘ich ta’lim jurnali, №3, 2021. – B. 45–49.
3. Mirzayeva D. R. Innovatsion metodlar orqali Vatanga muhabbat tuyg‘usini shakllantirish // Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. – Samarqand: “Ilm ziyo”, 2022. – B. 78–81.
4. Yuldasheva G. R. Boshlang‘ich ta’limda milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish: darslik. – Toshkent: “O‘qituvchi”, 2019. – 200 b.

5. Karimova N. M. Vatanparvarlik va axloqiy tarbiya: muammolar va yechimlar // Pedagogik izlanishlar, №2, 2020. – B. 61–66.

6. Raxmatova M. F. Zamonaviy darsda innovatsion metodlardan foydalanish samaradorligi // Ilmiy-uslubiy anjuman to'plami. – Buxoro: "BuxDU", 2023. – B. 33–37.

7. Hasanova L. T. Boshlang'ich ta'lim metodikasi: darslik. – Toshkent: "Innovatsiya", 2021. – 176 b.

8. Salimov A. O'qish darslarida ifodali o'qish va his-hayajonning o'rni // Boshlang'ich ta'lim muammolari, №1, 2022. – B. 22–26.

9. Eshqulov J. B. Boshlang'ich sinflarda tarbiyaviy dars loyihalari // Ilmiy konferensiya materiallari. – Andijon: "Istiqlol nuri", 2021. – B. 91–95.

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA O'QUVCHILARNING META-PREDMET KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

Norkulova Dilorom Oybekovna
Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida o'quvchilarda meta-predmet kompetensiyalarini shakllantirish metodikasi yoritiladi. Zamonaviy ta'lim sharoitida o'quvchilar nafaqat fanlarga oid bilimlarni egallashi, balki ularni turli fanlararo vaziyatlarda qo'llay olishi, murakkab muammolarni hal etishi hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishi muhim hisoblanadi. Maqolada meta-predmet kompetensiyalarining mohiyati, ularning tanqidiy fikrlash bilan uzviy bog'liqligi, pedagogik va psixologik nazariy asoslari, shuningdek, muammoli ta'lim, keys-stadi, interaktiv, reflektiv va loyihaviy metodlar orqali shakllantirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari ushbu metodlarning o'quvchilarda tahliliy fikrlash, mustaqil muammo yechish, jamoada ishlash va refleksiya ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: meta-predmet kompetensiyalari, tanqidiy fikrlash, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari, loyihaviy va guruhviy ishlar, reflektiv metodlar, muammoli ta'lim, keys-stadi usuli, interaktiv metodlar.

Zamonaviy ta'lim tizimi murakkab va tez o'zgarib borayotgan muhitda rivojlanmoqda. Endilikda o'quvchilar uchun faqat fanlarga oid bilimlarni egallash yetarli emas; ular turli fanlar kesimida bilimlarni integratsiya qila olishi, muammolarni hal etishi va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishi zarur. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida o'quvchilarda meta-predmet kompetensiyalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Meta-predmet kompetensiyalari – bu o'quvchilarning fanlararo bilimlarni birlashtira olishi, tahliliy va ijodiy fikrlashi, shuningdek, o'z-o'zini baholash, vaqtni boshqarish va muammolarni hal etish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Ushbu kompetensiyalarni rivojlantirishda tanqidiy fikrlash muhim vosita sifatida xizmat qiladi, chunki u o'quvchilarning axborotni tahlil qilish, asoslangan xulosalar chiqarish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Tanqidiy fikrlash o'quvchilarga bilimni passiv qabul qilishdan chiqib, uni faol tahlil qilish, savollar qo'yish va asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Ushbu jarayon nafaqat o'quvchilarning o'zlashtirgan bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladi, balki ularni turli vaziyatlarda qo'llay olishiga ham yordam beradi. Tanqidiy fikrlash o'quvchilarda izchil fikrlashni, mantiqan asoslangan xulosalar chiqarish qobiliyatini hamda turli muqobil variantlarni taqqoslay olish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu tariqa, o'quvchilar bilimni shunchaki qabul qilib qolmay, balki uni tahlil qiladi, baholaydi va ijodiy tarzda yangi bilimga aylantiradi.

Tanqidiy fikrlashning meta-predmet kompetensiyalari bilan uzviy integratsiyasi o'quvchilarda bir qator muhim ko'nikmalarni rivojlantiradi. Ularning eng muhimlari quyidagilardan iborat:

Tahliliy fikrlash – o'quvchilar axborotni tahlil qilish, ma'lumotlarni taqqoslash, asoslangan xulosalar chiqarish va muammoli vaziyatlarda mantiqiy yechimlar topishni o'rganadilar. Tahliliy

INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINING MANTIQUIY FIKRLASH KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	614
BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINI KITOBXONLIKKA O'RGATISH ASOSIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING IMKONIYATLARI.....	616
BOSHLANG'ICH SINFLARDA RAQAMLI TA'LIM VOSITALARI ORQALI O'QUV MOTIVATSIYASINI OSHIRISH.....	618
BOSHLANG'ICH SINFI O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA, O'QUVCHILARDA INSONIY FAZILATLARINI SHAKLLANTIRISH TARBIYANING MUHIM OMILI SIFATIDA.....	621
ONA TILI DARSLARIDA INTEGRATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH.....	624
BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA IJTIMOIIY KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHGA DOIR PEDAGOGIK YONDASHUVLAR.....	626
FIZIKA O'QITISHDA STANDART VA NOSTANDART TOPSHIRIQLAR FARQI.....	629
ФОРМИРОВАНИЕ ПОНЯТИЙ ПО МОЛЕКУЛЯРНОЙ ФИЗИКЕ НА ОСНОВЕ НЕСТАНДАРТНЫХ ЗАДАНИЙ	631
UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTEBLARIDA FIZIKA O'QITISH METODIKASINING NAZARIY ASOSLARI	633
BOLAJAK O'QITUVCHILARDA REFLEKSIIV POZISIYANI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	635
INTEGRATSION YONDASHUV VOSITASIDA O'QUVCHILARNI KASBHUNARGA TAYYORLASH ISHLARINING SAMARALI IMKONIYATLARI	639
BOSHLANG'ICH TA'LIMDA DARSLARNI INTEGRATSIYALASH TEXNOLOGIYASI.....	641
BADIIY ASARLARNI SAHNALASHTIRISH ORQALI TASAVVUR VA NUTQNI RIVOJLANTIRISH	642
MATEMATIK TUSHUNCHALARNI SHAKLLANTIRISHDA AN'ANAVIY VA INNOVATSION USULLARNING UYG'UNLIGI.	644
BOSHLANG'ICH SINFI MATEMATIKA DARSLARIDA INTERAKTIV RAQAMLI O'YINLARDAN FOYDALANISH METODIKASI.....	647
BOSHLANG'ICH SINFLARDA STEAM YONDASHUVI VA RAQAMLI VOSITALARDAN FOYDALANISH	649
ONA TILI O'QITISH METODIKASI FANINING BOSHQA FANLAR BILAN INTEGRATSIYA ASOSIDA TASHKIL ETISH.....	652